

QEYD VƏ ŞƏRHLƏR

Qaçqınlara ərzaqı, sənətmə?

səh. 311. “Qarabağdan Məclisi-Məbusan sədri naminə göndərilmiş teleqramında Səfərov cənabları yazır ki...”: bu teleqram “Azərbaycan” qəzetinin 16 mart 1919-cu il tarixli 137-ci nömrəsində dərc edilmişdir.

Azərbaycan təəssüratım

səh. 313. “...Rusiyanın müxtəlif məhəllələrində...”: qəzetdə “məhəllələrində” yerinə “məhəllələrində” getmişdir.

“...elmən, iqtisadən...”: “iqtisadən” yerinə qəzetdə “iqtidarən” getmişdir.

Teleqraf xəbərləri

səh. 315. “...Əfqanıstan əmiri qətl edilmişdir.”: söhbət 1901-1919-cu illərdə hakimiyyətdə olan Həbibulla xandan gedir.

səh. 316. “Huver”: Amerika Yardım Administrasiyasının başçısı Herbert Huver nəzərdə tutulur; qəzetdə “Quver” kimi getmişdir.

“Frankfurt”: 1856-1943-cü illərdə nəşr edilən “Frankfurter çaytung” [Frankfurter Zeitung] qəzeti nəzərdə tutulur.

Sülh ətrafında

səh. 316. “Sülh Konfransında olan Yaponiya nümayəndələrinin başçısı Sayoken...”: Paris Sülh Konfransında Yaponiya nümayəndə heyətinin rəsmi başçısı Sayondzi Kimmoti olmuşdur, fəqət onun səhhəti əlverişli olmadığına görə, nümayəndə heyətinə faktiki rəhbərliyi Makino Nobuaki həyata keçirmişdir. Qəzetdə gedən ad güman ki, təhrif edilmişdir.

“Peti Parizyen” [Le Petit Parisien]: Parisdə 1876-1944-cü illərdə nəşr edilən gündəlik fransız qəzeti.

“Çindao” (yaxud Sindao): Çinin şərqində, Sarı dəniz sahilində şəhər.

“Matin” [Le Matin]: 1882-1944-cü illərdə Parisdə fransız dilində nəşr edilən gündəlik qəzet.

Bakı xəbərləri

səh. 320. “titulyarnı sovetnik”: titulyar müşavir; çar Rusiyasında mülki rütbə idi. Titulyar müşavir tamhüquqlu müşavir sayılmaz, təxminən “müşavirliyə namizəd” hesab olunurdu.

“Qanlıtəpə və Krasnovodski küçələrin küncündən...”: Bakıda, indiki Dağıstan və Səməd Vurğun küçələri nəzərdə tutulur.

Cümə, 21 mart 1919-cu il, nömrə 142

AZƏRBAYCAN

Gündəlik siyasi, ictimai, ədəbi, iqtisadi türk qəzetəsidir

İkinci sənəyi-dəvamiyyəsi. Pəncşənbə, 18 cəmədiyələxir sənə 1337. 21 mart sənə 1919.

Türk və islamlığa müfid məqalələrə səhifələrimiz açıqdır. Dərc olunmayan övraq iadə edilməz. Dərc edilən məqalatın mükafatını idarə təyin edir. Məhəlli-idarə: Bakı, Vorontsovski və Qubernski küçələrin küncündə 4 nömrəli evdə “Azərbaycan” idarəsi. Telefon nömrə 39-60. Tək nüsxəsi 80 qəpik.

Abunə şəraiti: Bakı üçün 1 aylığı 18 rublə, 2 aylığı 32 rublə, 3 aylığı 45 rublə. Qeyri şəhərlər üçün 1 aylığı 20 rublə, 2 aylığı 35 rublə, 3 aylığı 50 rublədir. Elan fiatı: sətri 3 rublə. Kərratla gedən elanlar üçün güzəşt edilir.

DARDANEL LOKANTASI
NOVRUZ BAYRAMI
MÜNASİBƏTİLƏ

“Novruz Bayramı”nın təntənəli bir surətdə qarşılanması.

Hər cür təamlar mövcuddur. Bu gün lokantamızda bayram münasibətilə Keçəçi Məhəmməd oxuyub musiqi dəxi çalınacaqdır.

Cəmi müştərilərimizi Novruz Bayramı münasibətilə təbrik edirik.

Telefon numero 40-95.

Eydi-firuz [xoşbəxt bayram] **NOVRUZ** münasibətilə qareə və qarelərimizi [qadın və kişi oxucularımızı] təbrik edirik.

CƏMİYYƏTİ-XEYRİYYƏYƏ DAİR

“Və təəvənu əlal-birri vət-təqva və la təəvənu əlal-ismi vəl-udvani vət-təkulləhə innallahə şədidül-ikab.”

Kamali-məhəbbətlə camaata təvəccöh edib [üz tutub] izhar edirik [bildiririk] ki, füqəraya ianə etmək böyük və ümdə ibadətandır [ibadətlərdəndir]. Kim ki,

fəqət, qərəzi-şəxsisi ardınca gedib millət işindən bixəbər oldu, yaxud millət dərindən qalmaya, o indallah cavabdəhəndə [Allah yanında cavabdeh] və insaniyyət aləmindən kənardır.

*“To kəz mehnəte digəran biğəmi
Nəşayəd ke namət nəhənd adəmi”*

Ey camaat! Hümmətsizlik bəsdır, kəsalət [süslük, hərəkətsizlik] bəsdır, kor və kar olmaq bəsdır. Gözümüzü açıb bir aləmə baxalım. Füqəranın ah və nalələrini eşidəlim. Başqalardan bir ibrət alalım. İnanalım ki, bu qədər bəlalər bizə dərs verməkdir ki, ta nadim [peşmançılıq çəkən] və peşman olub öz vəzifeyi-insaniyyət və islamiyyətimizi düşünüb doğru və insaniyyətə şayəstə [layiq] bir yola süluk edəlim [yola addım ataq].

Əgər, yenə də Allahtaalanın rızasını mənzur [nəzərdə] tutmayıb millətin və füqəranın qeydinə qalmayaq, olar ki, təzədən ənnəuzübillah [Allah qorusun, Allah eləməsin] böyük və şiddətli bəlalər nazil olub [enib], dəf və rəf'i [aradan qaldırılması] mümkün olmayar.

*“Lotfe Həq ba to modaraha konəd
Çonke əz həd boqzəri rosva konəd”*

Camaat! Məlumunuzdur ki, Cəmiyyəti-Xeyriyyə heyəti neçə vaxtlardır böyük

hümmətlər və səylər göstərib böylə qərar veribdir ki, müsəlman camaatı hər ayda hər nəfsə [adambaşına] bilaistisna [istisnasız] yarım manat fükəranın nəf'inə [xeyrinə] ianə versinlər. İnanalım ki, ayda yarım manat verməklə fəqir olmarız. Lakin, bu yarım manatlarla şəhərin fükərasına böyük imdad yetişə bilər və bu adət xalq arasında davam və intişar edib [yayılib] vaxtilə böyük nəticələr verir və olar ki, başqa şəhərlərdə dəxi bu qayda cari və tətbiq olunub islam aləmində gözəl bir adət qalar.

“Qatre qatre cəm gərdəd bədaz an darya şavəd.”

Bihəmdülillah, üləmə [alimlər; ruhanilər] icmaən [birgə, yekdilliklə] bu gözəl qaydanın cərəyanına bəzli-hümmət etməkdədirlər [hümmət sərf edir, səy göstərirlər]. Lakin əfsuslar olsun ki, məhəllələrimizin bəzi nümayəndələri layiqincə üləməyə bu babda müavinət göstərməyirlər. Eyib etməz. Üləmə bəzli-hümmət etməklə öz vəzifələrini əmələ gətirib, dünya və axirət cavabdəhəndəliyindən xilas olar. Bəzi nümayəndələrimiz isə olar ki, axır halda insaf edib onlar da müavinət göstərələr.

Camaat! Allahdan qorxun və həzrəti peyğəmbərin şəriətini ehya etməyə [diriltməyə] çalışın. Yoxsa bu qədər fükəranın ah və nalələri aqibət təsir verib həlakımıza bais olar. Dəxi Allahtaala dərgahında dua və ahu-zarımız fayda verməz.

*“Morade ma nəsihət bud qoftim
Həvalət ba Xoda kərdim və rəftim”*

*Məşixət sədrləri:
[Mustafa] Əfəndizadə
və [Axund Ağə] Ağaalizadə*

AZƏRBAYCAN MƏCLİSİ-MƏBUSANINDA

17 mart

(keçən nömrədən mabəd)

Sədr - Söz Ağə Aşurovundur. Söz istəyənlərdən rica edirəm yazıb versinlər.

Aşurov - Mən də bu layihənin qəbul olunmasına bər-əksəm [əleyhinəyəm]. Parlaman gözübağlı bu işə getməməlidir. Hökumət bilmir ki, bu surətlə müavinəti-nəqdiyyə verməklə xəzinədən nə qədər pul çıxaracaqdır? Əgər bu gün hökumət neçə min manat neçə qəpik olduğunu qəti surətdə bilməyirsə, bari təxminən də deyər ki, 5 milyon çıxacaqdır, 10 milyon, yoxsa 100 milyon. Ancaq deyirlər ki, bu qanunu qəbul edin. Amma bunu böylə qəbul etmək olmaz. Burada ikinci bir məsələ vardır. Bir neçə hökumət qulluqçuları vardır. Məsələn müəllimlər, teleqrafda olanlar və qeyrilər. Bunlar qədim vaxtdan az məvacib alırlar. Bunların məvacibləri artırılmayıbdır. Nəzarət [Nazirlik] qulluqçularının halı nəzərə alınıb məvacibləri artırılmışdır. Amma onlar köhnə qərar ilə məvacib alırlar. Onların maaşları ancaq bir neçə prosent (faiz) artırılmışdır ki, o da bir şey deyildir. Onlara da Nəzarət qulluqçuları misalında insan kimi baxıb məvaciblərini artırmalıdır. Məsələn, müəllimlər fəna bir haldadırlar. İmdi 75 faiz müavinəti-nəqdiyyə verməklə siz onların səsinə kəsirsiniz. Çünki bu dörd-beş yüz manat edəcəkdir ki, o da bir köməklik deyildir. Bununla onların halı yaxşılaşmaz. Ona görə deyirəm ki, bu layihəni rədd edək və hökumətdən

tələb edək ki, qulluqçuların məvaciblərini artırmaq üçün bir proje tərtib versin, tainki hamısı bir cür məvacib alsınlar. Mən məruzəçiyə bir sual vermək istəyirəm...

Sədr - *(natiqi dayandırır)* Natiq əfəndi rica edirəm sualınızı məclisə deyəsəniz, məruzəçi sonra cavab verər.

Aşurov - Mən elə bunu demək istəyirdim. Mən deyəni başa düşərsiniz. *(Kürsüdən düşüb gedir)* *(Ümumi gülüş)*

Sədr - Söz Türüq və Məabir [Nəqliyyat və Rabitə] naziri Xudadad bəy Məlikaslanov cənablarındır.

Məlikaslanov - Möhtərəm məbuslar! Maliyyə naziri burada olmadığına görə, hökumət tərəfindən deyirəm ki, komisiyanın qərarına etiraz yoxdur. Beynəldarə Komissiyonu [idarələrarası Komissiya] məsələsinə gəlincə, onu deyərəm ki, komissiyon çoxdan işləyir. Bahalıq gündən artdığından komissiyon bu gün qoyduğu qərarı sabah dəyişdirməyə məcbur olur. Ona görə də işlərini tez bitirməyir. Komissiyon yanvar və fevral aylarını hesab etmişdi. Sonradan isə kələ [liman] və dəmiryol qulluqçularının məvacibi artdığından, iş təzədən baxılması lazım gəldi. Odur ki, iş ləngidi. Ona görə hökumət borclu oldu ki, qanun qəbul olunana qədər bayramqabağı məmurlara kömək eyləsin, tainki bayramı bir növ yola versinlər. Beynəldarə Komissiyonu işləyir. Bu yaxınlarda öz qətnaməsini təqdim edəcəkdir. Ona görə təvəqqe edərdik ki, bu qanun qəbul edilsin. Ümidvaram ki, məmurlar bu faizi bayramda da almasalar, bayramdan bir neçə gün sonra alarlar.

Sədr - Söz Heybətqulu Məhəmməd-bəyovundur.

Qarabəyov *(yerindən)* - Onun əvəzinə mənə söz veriniz.

Sədr - Söz Qara bəy Qarabəyovundur. **Qarabəyov** *(ittihad)* - Xatirinizdədir ki, Parlaman təzə açıldıqda büdcə məsələsi müzakirə edilərkən bir belə məsələ var idi ki, Parlaman qulluqçularına 60 min manat peşkəş (naqradnoy) verilsin. O vaxt firqələrin çoxu, o cümlədən biz də bunu rədd etdik ki, bu bir həqarətdir [təhqirdir]. Bunu qəbul etmədik. Dedik ki, hökumət qulluqçulara o qədər məvacib versin ki, o məvacib onları təmin etsin və böylə həqarətə də ehtiyac qalmasın. Firqəmiz imdi də bu təklifin tərəfdarıdır. Bayram münasibətilə heç bir peşkəş olmamalıdır. Biz buna etiraz edirik.

Amma az məvacib alanların halları fənadır. Aclıq çəkirlər. Bayramqabağı bir peşkəş verilməsi ilə bu işlərə əlac olmaz. Ona görə hökumət gərək ki, qanun layihəsi hazırlasın və bu layihə mövcubincə də [bu layihə əsasında da] məvaciblər artırılсын. Hər yerin məvacibi bir cürdür. Binaənileyh [ona görə], qulluqçuların hamısına 70 faiz vermək olmaz. Çünki Bakıda hər şey birə on baha olduğu halda [başqa yerlərdə] başqa qiymət ilədir. Oradakı qulluqçuların məvacibini buradakılar qədər artırmaq çox olacaqdır. Ona görə, biz təklif edərdik yaxın gələcəkdə məvaciblərin artırılması hesabına olaraq avans təriqi [yolu] ilə qulluqçulara müəyyən bir məbləğ verilsin. Sonra da həman məbləğlər onların artırılmış məvacibindən çıxılsın. Biz təklif edərdik ki, məvaciblərin artırılması layihəsi tezliklə tərtib və Məclisi-Məbusana təqdim edilsin. İmdi isə müavinəti-nəqdiyyə əvəzinə xidmətçilərə avans adı ilə bir qədər para verilsin.

Sədr - Söz Məhəmməd Əmin Rəsulzadəninindir.

Məhəmməd Əmin Rəsulzadə (Müsavat) - Burada məsələnin iki cəhəti var. Biri əməli, yəni praktik cəhəti ki, bu saatda məvaciblər artırılınsın, ya yox? Əvvəlki nətiq əfəndilər məvaciblərin artırılmasını nəticə etibarilə qəbul edirlər. Bəziləri qəbul etmənin günahını hökumət üzərinə qoyur. Bəzisi isə avans tərifi ilə verilməsini lazım bilir. Guya qulluqçulara bayram münasibətilə bəxşis verilməyi qulluqçuların izzəti-nəfsinə toxunmuş kimi tələqqi edirlər [qiymətləndirirlər]. Fəqət bu məsələlər bəncə öylə deyil. Mənə öylə gəlir ki, bayram millətlərin həyatında böyük bir hadisədir ki, onda gərək qulluqçu olsun, qeyri-qulluqçu olsun onların həyatları üzrə bayramın böyük təsiri vardır. Millətlərin özlərinə görə adət [adətləri] və ənənə [ənənələri] var. İştə bu adət və ənənə dolayısı ilə bayramlar və sair bu kimi əyyam [günlər] vücut bulmuş ki, bu günlərdə gərək kasıb, gərək dövlətli, hər kim olursa-olsun həyatın digər günlərindən daha ziyadə məsud olmaq üçün bütün il qazancından artırdığı məbləğ ilə bayramda uşaqlarını geyindirəcək, onlara fəzlə yemiş alacaq, geyinəcək, sevinəcək, sevindirəcəkdir. Böylə bir gün üçün onlara vermiş olduğumuz müavinət peşkəş deyil, görkəmli bir paradır ki, o para ilə o qulluqçu arzularını qolaylıqla vücuda gətirə bilər. Və bəlkə də sizə müavinətinizdən dolayı məsud və mütəşəkkir olar. Millətlərin ənənəti daima kəndi məniyyətini mühafizə etlər. O, asarimədəniyyəyə [mədəniyyət əsərlərinə] başqa bir qiymət bəxş edə bilər. Millətlərin ənənəti daima təqib etməlidirlər. Bu

məsələnin o surətlə vücut bulduğunu düşünməli ki, sanki məmurların keçmiş məvaciblərindən miqdari-kafi [kafi miqdarda] məbləğ qət edərək [kəsərək] toplanıb, birdən bayram münasibətilə mükafat tərzində öz pullarını özlərinə vermək kimidir. Bu surətlə siz layihəni qəbul etsəniz, qulluqçuların hallarını şənəldirmiş olarsınız. Bu mükafata sədəqə nəzəri ilə baxmayıb, ənənəti təqib və ifa nəzəri ilə baxsanız, o vaxt ənənəti-milliyəyə xidmət etmiş olarsınız. Əsasən bu nəzəriyyə də hökumət məmurlarına təşmil [şamil] olunammaz. Əvət, bir fabrika və ya kiçik bir dəstgahda [dəstgahda] sahibkar kəndi keyfi ilə bir xidmətçiyə qeyri-müəyyən olaraq [bir] məbləğ mükafat versəydi, o vaxt bu fikir orada əmələ gələrdi. Hökumət aparatı ələssəviyyə [bərabərlik əsasında] hamıya bir nəzərlə baxır... Ona görə, burada bəxşis deyil, bəlkə məmurların şənlikləri üçün bu layihə təklif edilir və hamıya bərabər tətbiq ediləcəkdir. İstifadə ayrı-ayrı deyildir. Bu məsələ milli ənənəti şənəldirmək və xatırlandırmaq üçündür. Bu surətlə əməli nəzəriyyələr meydana ikən bir taqım [qeyri-]əməli nəzəriyyətçilik ilə ortaya çıxmaq həm sol və sağ sosialistlər üçün gülüncdür. Mən və fraksiyamız bu müavinəti-nəqdiyyənin verilməsi əleyhində deyiliz. Zira biz hər kəsi küçədən çağırırıq ona verməyirik. Biz o adamlara veririk ki, hamısı bu ana qədər hökumət qulluğunda bulunmuşdur. Əməliyyata gəlincə, hökumət bunların məvacibini ümumən artırmalıdır, deyirlər. Bildiyimizə görə Daxiliyyə, Maarif Nəzarəti və sair nəzarətlər qulluqçuların məvaciblərini artırmaq üçün qanun layihəsi tərtib edə-

rək Maliyyə və büdcə komissiyasına göndərmişlər. Komissiya da hal-hazırda tədqiqatla məşğuldur. Öylə zənn etməyiniz ki, nəzarətlər öz qulluqçularının məvaciblərinin artırılması fikrində olmayırlar. Türük və Məabir və Hərbiyyə Nəzarəti bu layihəyi-qanuniyyə hökmündən istisna edilmişdir. Çünki onların məvacibləri bu yaxınlarda artırılmışdır. Onlar mükafat əvəzinə artırılan maaş fərqinə qane olacaqlar. O fəzlə məbləğ bittəsə-düf [yerinə düşərək] bayram münasibətilə onların ehtiyacını dəf edə bilər. Xülasə, təklif edilən qanun layihəsi komissiyonun təşhihi ilə bərabər qəbul edilsin və bundan da hökumətə, dövlət xəzinəsinə böyük zərər olmaz. Bu sənə üçün təxmin hesabına görə dörd yarım, dörd milyon para gedəcəkdir. Bunu da avans surətilə verməyə ehtiyac yoxdur. Əgər bu müavinəti-nəqdiyyə məsələsi qəbul edilib də məmurlara veriləcək olarsa, onların şadlıq və sevinclərinə yardım ediləcəyi aşkar.

Sədr - Təklif var ki, müzakirə bitsin. İki nətiqə söz verəcəyəm; biri lehinə, digəri əleyhinə. Əleyhinə kim danışmaq istəyir?

Səslər - Etiraz yoxdur.

Sədr - Danışmaq istəyən yoxsa səsə qoyuram. Hər kəs müzakirənin bitməsi tərəfdarıdırsa, rica edirəm əlini qaldırsın. *(Əllər qalxır)* Deməli əksəriyyəti-rəylə müzakirənin bitməsi qəbul olunur. Son söz məruzəçinindir.

Mustafa Vəkilov - (Müsavat) Maliyyə-büdcə komissiyonunu mövzubaş olan məsələyə praktik nöqtəyi-nəzər ilə baxdı. Sol, sağ fırqələr burada dedilər ki, bu məsələ əsas etibarilə qəbul olunmaz.

Hökumət bu layihəni təklif etməklə demək istəmir ki, məvaciblər artmayacaqdır. Komissiyon böylə baxdı ki, bahalıq davam edir, məvacib çatmır, hökumət nəzdində olan Beynəlidarə komissiyonu işləyir, hələ işini bitirməyibdir. Komissiyonun işi çətinidir. Nəzərə gələn kimi asan deyil ki, böylə böyük bir hökumət idarəsi xidmətçilərinin məvaciblərinin nə qədər artırılmasını az bir zamanda müəyyən etsin. Ona görə, hökumət nəzdində olan Beynəlidarə komissiyon işini bitirmədiyindən və qulluqçuların məvacibləri çatmadığına görə, Maliyyə-büdcə komissiyonu təklif edir ki, məvaciblər artıncaya qədər bu layihə qəbul edilib qulluqçulara müavinəti-nəqdiyyə verilsin.

Burada bir sual verildi. Dedilər ki, komissiya söyləyə bilməzmi nə qədər pul veriləcəkdir. Əlbəttə bütün aparatlar əlində olan bir idarə bu iş üçün xəzinədən nə qədər para çıxacağını bilməsə, komissiyon haradan bu suala cavab verə bilər. Ancaq komissiyonda bir söhbət oldu ki, 7-8 milyon arasındadır. Ona görə, komissiyon tərəfindən təklif edirəm ki, bu layihəni də qəbul edəsiniz.

Muxtar Əfəndiyev - *(yerindən)* Mən əleyhinə danışmaq istərdim...

Sədr - Rica edirəm əyləşəsiniz.

Əfəndiyev - Mən bu barədə...

Sədr - Rica edirəm əyləşəsiniz. Məsələ keçibdir. Vaxtında dedim, kimsə danışmaq istəmədi. Layihəni səsə qoyuram. Hər kəs layihəni komissiyonun təşhihi ilə – ki ibarət olsun 1400 rubləyə qədər alanlara maaşının 70 faizini, 1400-dən 2000-ə qədər alanlara 60 faiz, 2 mindən ziyadə alanlara 40 faiz müavinəti-nəqdiyyə verilməsi tərəfdarıdırsa, rica edi-

rəm əlini qaldırsın. *(Əllər qalxır)* Sayınız! Lehinə - 35. Kim əleyhinədir? *(Əllər qalxır)* Əleyhinə - 4. Kim səs verməyib? - 15. Deməli, layihə əksəriyyətlə qəbul olunur. Keçəlim növbədəki məsələyə. Növbədəki məsələ Şəki şəhərinə səpmə yatalaq ilə mübarizə etməkdən [ötrü] 2 yüz min rublə faizsiz para buraxılması layihəsidir. Söz Aslan bəy Qardaşova verilir.

Qardaşov - (Əhrar) Nuxa şəhərində səpmə yatalaq naxoşluğu şiddət etdiyinə görə, Nuxa Bələdiyyə İdarəsi mübarizə etmək üçün parası və lazımı alətləri olmadığından rica edir ki, hökumət tərəfindən müavinət olunsun və rica edir ki, dövlət xəzinəsindən ianə təriqi [yolu] ilə iki yüz min rublə buraxılsın. Nuxa Bələdiyyə İdarəsi Daxiliyyə Nəzarətinə müraciət edib, təvəqqesi də qəbul olunubdur. Lakin Daxiliyyə Nəzarəti böylə qəbul edibdir ki, Nuxa şəhərinə faizsiz olaraq dövlət xəzinəsindən iki yüz min rublə para borc verilsin və bu borc 1920-nci sənədən başlamış dörd ilin müddətində geri alınsın.

İmdi Daxiliyyə Nəzarəti də həman layihəni pişnihad [təqdim] etmişdir. Burada bir məsələ vardır ki, Nuxa şəhəri bu pulu borc deyil, ianə təriqi [yolu] ilə istəyir. Amma hökumət ianə deyil, borc təriqi ilə verir. Layihə də həmin şəkildə varid [daxil] olmuşdur. Daxiliyyə Nəzarəti hökumətin pulu olmadığını nəzərə alıb ianə təriqi ilə deyil, bu pulun borc təriqi ilə verilməsini qərara almışdır. Maliyyə-büdcə komissiyası da bu layihəyə baxıb Nəzarətin rəyinə şərik olmaqla bərabər, özge şəhərlərə verildiyi qərar üzrə Nuxaya faizsiz borc verməklə müavinətdə bulunmağı qərara almışdır. Nuxa Bələdiyyə İdarəsinin borc götürməyə qüvvəsi olmadığı

halda, lakin təcili surətdə müavinətdə bulunmaq lazım olduğuna görə komissiyon bu rəyə gəldi ki, bu layihəni hökumət tərəfindən gəldiyi qərar üzrə qəbul etsin. Daxiliyyə Nəzarətinin təqdir etdiyi layihə budur:

(Məruzəçi oxumağa başlarkən üzlərindən bir paraları qalxıb dışarı çıxdıqda sədr məruzəçini dayandırır.)

Sədr - Rica edirəm yerinizdən danışmayasınız. Qapını bağlayın, kimsəni bayıra buraxmayın.

Qardaşov - *(oxuyur)*

Azərbaycan Cümhuriyyəti Məclisi-Məbusanına

Nuxa şəhərində sari [yoluxucu] səpmə yatalaq xəstəliyi zühur etmişdir. Şəhərin həkimlər şurası istər əmrəzi-ümumiyyəyi-adiyə [adı ümumi xəstəliklərə], istər əmrəzi-sariyyəyi-şədidəyə [şiddətli yoluxucu xəstəliklərə] düşər olan xəstələri müdaxim [daimi] surətdə tədavi etmək üçün şəhər daxilində heç bir xəstəxananın mövcud olmadığını nəzəri-etibara alaraq, əmrəzi-sariyyə barakaları inşa etmək, məvadi-tənzifiyyə [dezinfeksiya maddələri] hazırlamaq, klozetlər etmək və mənqul tənzifat kameraları [səyyar sarğı, sterilizasiya kameraları] ehzar etməyi [hazırlamağı] təhti-qərara almışdır. Şəhər idareyi-bələdiyyəsi şəhər sandığına [xəzinəsinə] vəsaiti-nəqdiyyənin kamilən fiqdanından [yoxluğundan] dolayı, həkimlər şurası tərəfindən tövsiyə edilən tədabirin ittixazı [tədbirlərin həyata keçirilməsi] imkanından büsbütün məhrum olduğundan, məzkur [adı çəkilən] idareyi-bələdiyyə 1918 sənəsi 31 kanuni-əvvəldə [dekabrda] olan cələsində [iclasında] səpmə yatalaq xəstəliyi ilə mübarizədə bulunmaq üçün mənə-

beyi-nəqdiyyə [nəgd vəsait qaynaqları] almaq məsələsini müzakirə və işbu qərarı əta etmişdir.

Nuxa şəhərinə əmrəzi-sariyyə barakaları, klozetlər etmək, tənzifat məvadi [sterilizasiya maddələri] və mənqul kameralar hazırlamaq üçün hökumət nəzdində Nuxa şəhərinə iki yüz min manat ianə buraxılması haqqında hökumət nəzdində iqdamatda [təşəbbüsdə] bulunur.

Gəncə valisi keçmiş kanuni-saninin [yanvarın] 31 tarixli 26 nömrəli təzkirəsilə məzkur [adı çəkilən] şəhər idarəsinin işbu iqdamatını təsvib etməkdədir [təşəbbüsünü bəyan etməkdədir].

Baladakı məşruhata məbni [yuxarıdakı izahata əsasən] Daxiliyyə Nəzarəti Nuxa şəhərində hökmfərma olan [hökm sürən] sari səpmə yatalaq xəstəliyi ilə mübarizədə bulunmanın, xəstəliyi nəinki yalnız şəhərdə, əsasından qaldırmaq üçün, hətta köyə [kəndə] sirayət etdikdə [yayıldıqda, yoluxduqda] kəndisi ilə mübarizədə bulunmanın qeyri-mümkün olacağı səbəbi ilə kəndisinə son dərəcə diqqət olunacaq bir keyfiyyət olmasını nəzəri-etibara alaraq Nuxa şəhəri idareyi-bələdiyyəsinin işbu iqdamatını şayani-qəbul [qəbula layiq] olduğunu etiraf ilə atidə məsrud [aşağıda nəzərə çatdırılan] layihəyiqanuniyyəni Məclisi-Məbusanın təsvibinə təklif etlər:

1) Xəzinəyi-dövlət vəsaiti-nəqdiyyəsindən [nəgd vəsaitlərindən] bilafəiz [faizsiz] olaraq Nuxa şəhəri idareyi-bələdiyyəsinə əmrəzi-sariyyədə [yoluxucu xəstəlikdə] mübarizədə bulunması üçün iki yüz min manatlıq bir borcun verilməsi və;

2) Məzkur idareyi-bələdiyyənin işbu borcu 1920-nci sənəyi-miladiyyəsindən

bəd' ilə [başlamaqla] hər sənə müsəvi [bərabər] hissələrlə dörd sənə zərfində xəzineyi-dövlətə verməsi üçün kəndisini məcbur etmək.

Maliyyə-büdcə komissiyasının bəratülqövlü [protokolu]

15 mart 1919 sənəsində Maliyyə-büdcə komissiyasının iclasında Nuxa şəhər idarəsinə iki yüz min rublə borc buraxılması xüsusunda Daxiliyyə Nəzarətinin təqdim etdiyi qanun layihəsi müzakirə olunaraq qəbul olundu:

Daxiliyyə Nəzarətinin Nuxa şəhər idarəsinə iki yüz min rublə verilməsi xüsundakı qanun layihəsi bilatəbdil [dəyişdirilmədən, eynilə] qəbul olunsun.

Komissiyon tərəfindən təklif edirəm ki, bu layihəni qəbul edəsiniz.

Sədr - Kim danışmaq istəyir? Hər kəs danışmaq istəyirsə, yazsın versin. Söz Qəbulzadəninindir.

(Yenə var)

AZƏRBAYCAN HAQQINDA TARİXİ, ƏDƏBİ VƏ SİYASİ MƏLUMAT

Müqəddimə

Bu keçirdiyimiz ağır vaxt, vicdan sahibi olan hər bir vətəndaşı öz millətinə və vətəninə bir qətrə də olsa mənfəət gətirməyə məcbur edir. Bu qətrələrin cəmindən elə bir qüvvəli çeşmə vücuda gələr ki, ağır və böyük müsibətdə gün keçirmiş, həm də həlakətdən [həlak olmaqdan] təzəcə qurtarmış vətənimizə ən vacib və ən mühüm bir qüvvə olar. Bu

dəmdə bizim səltənət və dövlət imarətimizin binası qoyulur. Zamanı ki, bu səltənət imarətinin vicdanlı və canını yolunda fəda etmiş övladlarının hümməti ilə üstündə sancılacaq istiqlaliyyət baydağı bütün varlığı ilə mütəkəbbirənə bir surətdə yellənəcək, o halda təbiidir ki, böyükdən kiçiyədək hər bir vətəndaş bu imarətin tiki[li]şində iştirak etməsə, o zaman onun ürəyində bir pərişanlıq haləti əmələ gələcəkdir. Vətənin mənəfeyini və onun yolunda üzərimə düşəcək vətəndaşlıq vəzifəmi düşünüb 1918 sənənin oktyabr ayının 30-uncu günündə cavan Azərbaycan Cümhuriyyəminin Xariciyyə Nəzarəti işlərinin ifasına iqdəm etdim [başladım]. O gündən sonra məmləkət daxilində və xaricində vəqə olmuş hadisələr məni məmləkətimizin siyasi əhvalı xüsusunda bir məruzə təqdim etmək məcburiyyətində qoydu. Bu məruzənin hazırlanmasında keçmiş tarix aləmi [in]ə də nəzər etmək məcburiyyəti olduğundan, mənim məruzəm xalis siyasi şəkli almayıb, siyasət aləmindən savayı, tarixi və ədəbi aləmlərindən də bəhs etməyə məcbur olduq. Bununla mən boynuma almıyım ki, bu qələmdən keçirdiyim şey bir qayda və nizam üzrə olmamaq və yazdığım mətləbləri daha əsaslı, daha əsil dərin mənbəyindən əldə etməməklə bərabər, bir mətləbdən digər bir mətləbə fövri [sürətlə] keçildiyi kimi, bu məruzəmdə artıq, lazım olmayan sözlərə də meydan buraxmışam. Bu qədər məzmuni [məzmunə dair] və zahiri nöqsanlarla bərabər, bu cüzü natamam [bütün hissələri tamamlanmamış] əsərimi mətbuat səhnəsinə buraxmaqda məqsədim budur ki, Məclisi-Məbusan, höku-

mət, siyasi və ictimai təşkilatlarımız bizim tarixi, siyasi və ədəbi işlərimizə dara [dərinə] bələd], mütəxəssis olanlara və tarix yazanlarımıza tapşırınsınlar ki, onlar bu xüsusda və bu yolda çalışıb əsaslı, ciddi, ətraflı və elmi nöqtəyi-nəzərlə lazıme-yi-məruzə əhaliyə təqdim və piş-nihad etsinlər [meydana qoysunlar]. Bu kimi məruzələr və yazılardır ki, vətənimizin, hökumət və səltənətimizin istiqlaliyyət və azadəliyini möhkəmləşdirəcək və öz nuru ilə onun hər bir nöqtəsinin işıqlandırmasına bais olacaqdır.

*Azərbaycan Cümhuriyyətinin
Xariciyyə Nəzarəti müavini:*

Adil xan Ziyadxan

Bakı, 1919 sənə (9) 22 martda

Novruz bayramı

*Müstəqil Azərbaycan Cümhuriyyəsi
baydağı altında ilk dəfə
mübarək birinci günü*

Məruzə

Mən məruzəmi başlayıram oradan ki, haradan Azərbaycan ləfzi [sözü] və Azərbaycan vücuda gəlmişdir. Azərbaycan ləfzi bir rəvayətə görə fars lisanında “Azərbadkan” kəlməsindən, yəni “od mədəni” deməkdən vücuda gəlmiş, digər rəvayətə görə “Azərbabkan” kəlməsindən, yəni “Babəkin odu” kəlməsindən olmuş. Babək atəşpərəst olub, bir çox müridləri ilə bərabər Azərbaycan ölkəsində imişlər. Məlum olduğu üzrə, atəşpərəstlik bu məmləkətdə daha qədim zamanda bina tutulduğu cəhətdən adı da “Azərbaycan” qalmışdır. İndiki Azərbaycan paytaxtının, yəni Bakı şəhərinin yaxınlığında mövcud “Suraxanı” denilən yerdə bu vaxtadək atəşpərəstlərin ibadətgahı və atəşkədələri görünməkdədir.

Hərgah müvəqqəti olaraq əsil mətləbdən uzaqlaşib tarix aləminə keçərsək, o zaman qeyd olunmalı ki, kimləri və hankı bir tayfanı Azərbaycan öz torpağında görməyibdir. Rəvayət olunur ki, məşhur İskəndər Zülqərneyn böyük cahangirlik və dava səyahətində Azərbaycana gəlmiş və Bakıya da daxil olmuşdur. Hətta Badkubəli Sə'dan adlı məruf [tanınmış] və məşhur, o zamanənin pəhləvanı İskəndərin Bakıya gəlməsini eşidərək böyük cəlal və mötəbər şəxslərlə onun pişvazına çıxmış və ona lazımı hörmətləri və mehmannəvazlığı [qonaqpərvərliyi] göstərmişdir. İndiyədək Dərbənd qalasının divarlarına “Səddi-İskəndər” adı verilməsinə səbəb, həman divarların İskəndər tərəfindən qayıtdırılmasına (isnad verirlər). Filcümle [o cümlədən] İskəndərin şəxsi işlərinə dair verilən xəbərlər onun Bərdə şəhərinin hakiməsi olan məşhurə Nüşabə xanımə eşq yetirməyi də onun Azərbaycana gəlməsini təsdiq edir. Bu vaxtadək, əskidən bəri özünün əvvəlki adını saxlamış Bərdə həman indiki Azərbaycan dəmiryolunun Yevlax mövqifinin [stansiyasının] yaxınlığında vəqə bir qəsəbədir. Kvint Kurtsi adlı bir tarix yazan yenə İskəndərin gözəl Nüşabə xanımə olan eşqini qeyd edir.

Tomris xatun. Hələ İskəndərdən əqdəm [əvvəl], təqribən iki min beş yüz il bundan əqdəm Azərbaycanda padşahlıq etmiş olan Tomris xatun (Tomirida) fars atəşpərəst padşahı Keyxosrov ilə Muğan çölündə müharibə edib qalib oldu və başını kəsdirib qanla dolu bir təşt içinə salıb bu sözləri dedi: “Doy bu qandan ki, ömründə qandan doymaq bilməzdin.”

Bundan savayı Leon Kahen adlı firəng tarix yazanı, Şərqin digər məşhur dahisi olan Teymurləngin Azərbaycana gəlməsini bu növü təsvir edir:

“Azərbaycan” qədimdən bəri lisanca, ürf və adətə, həm də əhaliyə bir türk ölkəsi olub, öz razılıqları ilə Teymurləngə biət etmişlərdir. Azərbaycanın axırını elxanı ki, Hülakü xan nəslindən olsun, əlaqənin möhkəmləşdirməyi üçün öz sevgili qızını Teymurləngin oğlu Cahangir Mirzənin Pir Məhəmməd adlı oğluna vermişdir.

Bu yuxarıda göstərilən böyük zatlardan savayı Azərbaycan öz torpağında bir çox böyük adamlar və tayfaları görmüşdür. Məsələn rumları, yunanları, hunları, xəzərləri, ərəbləri, moğolları [monqolları], Osmanlı türklərini və rusları və daim torpağında sükunət tapmış [yaşamış] Azərbaycan türklərini görmüş və genə də görməkdədir. Azərbaycan torpağına gəlib-gedən tayfaları tarixcə təyin etmək və həqiqətə çıxartmaq mühüm və pək də müşkül bir məsələdir. Hətta türk millətinin tarixinə gözəl surətdə aşna olan Herman Vamberi adlı alim bu barədə böylə yazır:

“İndiki Azərbaycandan ki, qədimdə Atropaten adlanırmış, nə vaxtı və nə cürə olub ki, köhnə İran tayfaları türk tayfası tərəfindən çıxarılmış, bunun həqiqətə yetişmək böyük və çətin bir məsələdir.”

Fəqət bu halda, əlbəttə, növbət bizim tarix yazanlarımıza keçir ki, onlar gərək xarici alimlərindən daha ətraflı və məlumatlı türk, moğol və tatar millətinə mənsub və aid tariximizi düzəldib meydana çıxartsınlar.

Şərqi hürriyyət və nəhayətsiz səhralarının cəngavər balaları cahanın köçərlik qanunlarından baş qaçırtmayıb Asiyanın şərqiindən qərbinə doğru hərəkət edib Avropa camaatının qonşuluğunda yer tutmuşlar. Bunlar əyri qılıncları sayəsində Asiya və Avropa və hətta Afrikaya qədər getmişlər və böyük hökumətlər düzəldə bilmişlərdir. Özlərinə görə ədəbiyyatları olub, ülm və fünuna [elmlərə və fənlərə] bir çox xidmətlər etmişlərdir. Və sonra türk millətinin mədəniyyət və tərəqqisi çox davam etmədiyinə səbəb onların öz aralarında vəqə olan çarpışmalar vasitəsilə zəif olub, başqa millətlərin bunlara olan hücum və hakimlikləri olmuşdur.

Ümid edirik bu yaxın zamanlarda, ehtimal üzrə bilümm [ümumiyyətlə] dünyada yaşayan millətlərin kəskin və atəşli toqquşmalarına artıq meydan qalmasın. Fəqət bu hal baş tutarsa, o zaman türk millətinin müqabilində böyük mədəniyyət və tərəqqi qapıları açıq olacaq və bu qapıya ayaq qoymaq böyük qüvvə və bacarıq istəyəcək, yəqinən türk tayfasına babalardan irsən qalma şücaət, nəcabət, doğruluq, rəhm və mehmannəvazlıq [qonaqpərvərlik], böyüyə itaət etmək, şəxsi hörmət və heysiyyətini saxlamaq, əhdinə vəfa etmək və bu kimi insaniyyət sifətlərini və adətlərini möhkəm tutub mədəniyyət yolu ilə hərəkət edəcəkləri təbiidir.

Burada türk xanlarından birisinin rum padşahının səfirinə qəribə söylədiyi sözünü qeyd edirəm:

“Siz həmin rumlar deyilmisiniz ki, ona kimi dil bilirsiniz və onunla da insanı aldadırsınız? Biz türk tayfasında isə nə

yalan, nə ayrilik və nə də namərdlik sifətləri yoxdur. Unutmamalısınız ki, hər vaxt mənim əlimə fürsət düşərsə, dərhal padşahınızdan qisas alacağam, çünki padşahınız mənimlə dostluq etdiyi halda, düşmənlə də dostanə əlaqədə davam edir.”

Firəng alimi də məzkur [adı çəkilən] xanın həman bu yuxarıda dediyi sözlərini bu növü təsvir edib də təsdiq edir:

“Siz həman rumlarsınız ki, on diliniz var, birca yalanınız. Türklər isə yalan söyləməz.”

Türklərdə və moğol tayfasında olan rəhm və ağayana sifətlər o mərtəbədə imiş ki, Hülakü xan vəfat etdiyi zaman onun erməni rəiyyətləri onun üçün yas və matəm qurmuşlardı. Bu xüsusda firəng tarix yazanı Leon Kahen deyir:

“1264-cü sənədə Hülakü xan vəfat etdiyi zaman, həm də onun dalınca arvadı Doqquz xatunun vəfatından sonra xaçpərəstlərin içində böyük əza məclisi qurulmuşdu.”

Əbülfəracin verdiyi rəvayətə görə, xaçpərəstlərin “Qızıl yumurta” bayramında Hülakü xanın vəfat etdiyini və məzkur xanın ağlını, rəhmmini və böyük-böyük xeyir işlərini söyləməklə vəsfə gəlməz arvadı Doqquz xatunun öz zövcündən bir sənə sonra vəfat etdiyini, həm də bu iki nəfər alicənabların vəfatı xaçpərəstlərə nə qədər təsir etdiyini, hətta onların vəfatı ilə xaçpərəstlərin işıqlı çırağının sönməyini qeyd edir. Bu xüsusda erməni tarix yazanı Orbelyanın verdiyi rəvayət Əbülfəracinkindən daha [diqqətə] şayan dır [diqqətəlayiqdir]. O deyir:

“Cahanı əlində saxlamış və tamam dünyaya sahib olmuş, həm də xaçpə-

rəstlərin ümidgahı və pənahgahı hesab olunan Hülakü xan 1264-cü sənədə vəfat etdi. Ondan sonra onun arvadı Doqquz xatun vəfat etdi. Allah bilir ki, xeyir işlərdə onlar Böyük Konstantin və onun anası Yelenadan geri qalmayırlar.”

Hərgah bizim tariximizin səhifələri vərəqlənərsə, o zaman orada sabiq Azərbaycanın müstəqil xanlarının daha bu tarixdən 400 sənə əvvəl ingilislərlə ticarət əlaqəsində olduqları görünər. Bu cümlədən olaraq Şirvanın müstəqil xanı Abdulla xan öz paytaxtı olan Şamaxı şəhərində təhti-himayəsində [himayəsi altında] olmaqla ingilislərə mütəəlliq [məxsus] bir ticarətxana açdırmışdı.

Bundan əlavə, bu Abdulla xan 1562 sənəyi-miladidə, ki 969 sənəyi-hicriyyəyə mütabiqdir, ingiltərəli Cenkinsonla bərabər müstəqil xanlığı tərəfindən Rusiya hökumətinin İvan Qroznı səltənəti nəzdində öz səfirini göndərmişdi. Məlum olduğu üzrə, Moskva ilə İngiltərə hökuməti arasında olan o zamankı ticarət əlaqəsi yenə ingiltərəli kapitan Riçard Çensler vasitəsilə Ağ dəniz [Aralıq dənizi] yolu ilə olurmuş.

Xülasə, Azərbaycan səltənət [dövlət] tarixinin şövqündə olanlara hədsiz və nəhayətsiz lüzum görülmək tarixi məlumat vardır ki, onların zahirə çıxarılmasına bir qüvvə və yorulmaz bir hərəkət istər.

Bir çox əsrlərdən bəri indiki Azərbaycan Cümhuriyyəsinin hüdudu daxilində, yəni günçixan tərəfdən Xəzər dənizi, qiblə tərəfdən İran və Osmanlı dövlətlərinin sərhədləri, günbatan tərəfdən Gürcüstan və şimaldan isə Qafqaz dağları arasında Gəncə, İrəvan, Qarabağ, Şə-

ki, Şirvan, Quba, Naxçıvan, Talış, Bakı xanlıqları kimi bir çox azad və müstəqil xanlar yaşayırdılar.

(yenə var)

TELEQRAF XƏBƏRLƏRİ

(Royter acentəliyindən)

Müttəfiqlərlə bolşeviklər müharibəsi

Londondan xəbər verirlər ki, Lordlar palatasında Kerzon izhar etmişdir ki, bolşeviklər vilayət hökumətini yıxmağa və şimali ordunu Denikin əleyhinə döndürməkdən ötrü azad etməyə çalışmışlardır. Hərbiyyə naziri namindən Pill demişdir ki, Arxangelsk cəbhəsində axırıncı geri çəkilməkdə bizim tələfatımız az olub, düşməni isə böyük tələfat vermişdir. Hələliyə bizim əsgərlərimizi heç bir təhlükə hədələməyir. Hərgah, bolşeviklər inad göstərməkdə davam etsələr, kömək lazımlı olacaqdır. Əsgərlərimiz arasında xəstəlik azdır.

Almaniyanın protestosu

Londondan teleqraf edirlər ki, Almaniya Hökuməti mütarikə şəraitində [atəş-kəs şərtləri] qərarı ilə almanların Çin Hökuməti daxilindən çıxarılmasını əleyhinə protesto etmişdir.

Polyaklarla çəxlər arasında

Varşavadan xəbər verirlər ki, polyaklarla çəxlər arasında vəqə olan ixtilafı bərtərəf etmək [aradan qaldırmaq] üçün Beynəlmüttəfiq komissiyası Praqaya azim olmuşdur [yola düşmüşdür].

“Tan” qəzetəsinin rəyi

Parisdən xəbər verirlər ki, “Tan” qəzetəsi Veymar Şurasının Almaniyə[nin] Avstriyanı istila etmək arzusundan və bu iki həftə ərzində müddətində istila olunması nəfinə [lehinə] iki dəfə müttəhidülray [yekdil] qətnamə çıxardığından bəhs edib, Avstriyanın bitərəf bir məmləkət elan edilməsi təklifini edir.

Klemanso yaxşı olmuşdur

Parisdən xəbər verirlər ki, Klemanso səhhətə tapıb, martın 28-də Sülh Konfransında sədarət etmək iqtidarı olacaqdır.

Vilsona sui-qəsd hazırlanmış

Nyu-Yorkdan xəbər verirlər ki, Vilsona sui-qəsd olacağı kəşf edildiyinə görə, yekşənbə [bazar] günü axşam 14 ispan-yollu həbs edilmişdir.

Trotskinin intibahnaməsi

Stokholmdan xəbər verirlər ki, Trotski bir intibahnamə [bəyannamə] buraxıb Finlandiyanı xəbərdar edir ki, hərgah, Finlandiya sərhədə əsgər yürütməkdə davam etsə, Şura hökuməti hərəkətsiz durmayacaqdır.

Alman gəmilərinin həbsi

“Havas” agentliyi xəbər verir ki, “Kri-famma” minanosu [mina gəmisini] Baltik dənizində icazəsiz üzməkdə olan iki alman paraxodunu tutmuşdur.

Paris - Royter ajansı müxbiri ilə müşahidədə bulunan Pişon bəyan etmişdir ki, sülh əhdnaməsi may ayının ortalarında qurtaracaqdır. Bu əhdnamə qəti olmayacaq, fəqət Müttəfiqlərin idarə etdikləri sülh projesindən ibarət olacaqdır.

Konfrans hələlik Almaniya flotu müqəddəratını həll etməmişdir. Almaniya, Avstriya-Macaristan lazımlı iltizamnaməni əmələ gətirmək məsələsi qaldırılmışdır. Zənn edilir ki, bütün Bavariyanı da Spartak hərəkatı tutmuşdur. Münxendə vətəndaş müharibəsi davam edir. Rusiya siyasəti barəsində konfrans demək olar ki, razılığa gəlmişdir.

VÜKƏLA ŞURASINDA [NAZİRLƏR KABİNETİNDƏ]

Rəisi-vükəlanın [Baş nazirin] Maliyyə naziri tərəfindən göndərilən təhrirən [yazılı] istefası barəsindəki məruzəsindən sonra qəti edilmişdir:

Maliyyə naziri vəzifəsini müvəqqəti olaraq Dövlət Müfəttiş Əliyə Həsənzadəyə mühəvvəl [həvalə] etməli.

NƏZARƏTLƏRDƏ

Məsai Nəzarətində

- Baş Fabriçni müfəttiş Məsai Nəzarətinə [Əmək Nazirliyinə] müraciətən məlum etmişdir ki, Azərbaycan Kazyonnaya Palatası [Xəzinə Palatası] müdirinin məruzəsinə görə, xəzinəyə axır vaxtlar marka vergisi zəif daxil olmaqdadır. Müfəttiş Nəzarətdən rica etmişdir ki, hökumət dairələrində işbu məsələ ciddi surətdə nəzərə alınmalıdır.

- Maliyyə Nəzarəti dəftərxanası Məsai Nəzarətinə məlum etmişdir ki, 21 mart saat 11-də Ədliyyə Nəzarətində (Vorontsovski nömrə 19) məvacibləri artıracaq komisiyanın iclası vaqə olacaqdır.

- Baş Fabriçni müfəttiş Məsai Nəzarətinə məlum etmişdir ki, Məclisi-Məbusan əzasının [üzvlərinin] verdikləri məlumata görə, Mirbabayev mədənlərində fəhlələrlə fəna müamələdə [rəftarda] bulunmaqla vaxtli-vaxtında məvacibləri verilməyirmiş. Şimdi kiçik müfəttiş təhqiqatı sayəsində təhqiq edilmişdir ki, fəhlələrin məvacibləri vaxtli-vaxtında verilməmişdir. Baş müfəttiş tərəfindən mədən müdiriyyətinə lazımlı tədabir ittixazı [tədbirlər görülməsi] təklif edilmişdir.

- Nobel Qardaşları fəhlələrinin tətili haqqında Baş müfəttiş Məsai Nəzarətinə böylə məlumat vermişdir:

Martın 18-də turba zavodu fəhlələri 110 nəfər işə başlamışlar. Memar, xərratlar da 76 nəfərdir, işə başlamamışlardır. Çornı-qoroddakı mədənlər fəhlələri bir makinə emalatxana fəhlələrindən başqa həpsi işə başlamışlardır. Balaxanıda tətillər davam edirdi. 18 martda tətillər edənlərin ümumi hesabı 1000 nəfərdir. Başqa firmalarda iş qayda üzrə getmişdir. Şimdiki məlumata görə, fəhlələrə məvacib verildiyindən işə başlanılmışdır.

MƏTBUAT

Xəzər Müstəhlikin İttifaqı “Kooperat-siya” tərəfindən nəşr edilmək üzrə mətbuat sırasına “Zəhmət həyatı” nam [adlı] həftəlik bir məcmuə dəxi daxil olmuşdur. Bu məcmuə birinci nömrəsinin baş məqaləsində məqsədini bəyanla deyir ki:

“«Zəhmət həyatı» məcmuəsinin üm-də məqsədi kooperat-siyanın müsəlman-lar arasında intişar tapması [yayılması]

olacaqdır.”

Son zamanlar təqazayi-zəmanəyə [zəmanənin ehtiyaclarına] görə Bakı türk-islam camaatı arasında dəxi bu fikrin rəvac tapdığını, fəqət kooperativ hərəkatını ətrafıca anlamış xadimlərimiz az olduğundan kooperativ cəmiyyətlərinə adi bir baqqal dükanı kimi baxılaraq, cəmiyyət başına ancaq mənfəət axtaranlar keçərək ali məqsədi unudurlar. Bu səbəbdən də müsəlman kooperativləri cəmiyyətləri və dükanlarının həpsi bağlanır. Ona görə:

“Biz məcmuədə böylə cəmiyyətləri idarə etməyə fəal və doğru adamlar hazırlamaq üçün kooperat-siyaya dair lazımlı məlumat verəcəyiz.”

Məcmuənin məzkur [deyilən] nömrəsində kooperativ cəmiyyətinin tarixinə və fəaliyyətinə aid məqalələr, müsahibələr, Bakı və ətrafındakı kooperativlər haqqında bəzi məlumat dərc edilmişdir.

Müstəhlikin [istehlak] cəmiyyətlərinin həyatı-iqtisadiyyə, ictimaiyyə və hətta siyasiyyədə tutduğu mühüm mövqeyi camaatımıza anlatmaq və bu kimi gözəl fikrə rəvac vermək uğrunda təşəbbüsata girişən yeni rəfiqimizə müvəffəqiyyətlər dilərik.

BAKİ XƏBƏRLƏRİ

Fəhlə həyatından

18 mart tarixində saat 2-də mədənlər mərkəzi “Müsavat” idarəsində təşəkkül etmiş işçilər müşavirəsi iclasında müzakirə ediləcək məsələ cümləsində Parla-man rəyasəti tərəfindən yeni Kabinə təş-

kili Nəsim bəy cənablarına həvalə edil-məsi məsələsi müzakirə[si] bə'dində [son-rasında] Sabunçu, Ramanı, Zabrat, Bala-xanı dairələri mədənlərində çalışan mü-səlman işçiləri iclası namından [adından] “Azərbaycan” qəzetəsi vasitəsilə ümum Azərbaycan fəqərəyi-kasibəsi vətəndaş-larımıza müraciətən zirdə mühərrər [aşa-ğıda yazılmış] məzmunlu ərzi-təbrik et-mək qərara alındı:

Məşhur millət xadimlərindən sevgili vətəndaşımız Yusifbəyli Nəsim bəy cə-nabi-alilərinin məqami-rəyasəti işğalı [tutması] dolayısı ilə demokratik bir hö-kumət təşkil edilib də, cərəyani-ümuri-siyasiyyəməz böhran[ı] istiqamətə vəz edilməklə [siyasi işlərimizin gedişatın-dakı böhran yoluna qoyulmaqla], Azərbaycan əhalisinin 97 faizini təşkil edən zəhmət-keş xalq camaatının maddi və mənəvi cəhətlərinin islah və tərəqqisinə tam mənası ilə bəzli-məsai buyurulacağına [səy göstəriləcəyinə] əmin olduğumuzdan, bütün Azərbaycan zəhmətkeş xalq ca-maatını təbrik edirik. Qismən qərrib[ən] [yaxın vaxtlarda] Azərbaycan fəqərəyi-kasibəsini təbrik etməkdə haqlı olduğ-u-muzun təhəqqüq edəcəyinə [meydana çıxacağına] inamımız möhkəmdir.

*İclas sədri: Mirzəağa Kərimzadə
Katib: [Əbdürrəhim] Yusifzadə*

Novruz münasibətilə

Eydi-Novruz [Novruz Bayramı] müna-sibətilə cümə, şənbə, bazar və bazar er-təsi günləri mətbəə və idarələrimizin tətil edəcəyini və bundan naşı [bu səbəb-dən] qəzetəmizin növbəti nömrəsinin çaharşənbə günü çıxacağını elam edirik [bildiririk].

“Bəsirət”

Bu gün saat 6-da Novruz Bayramı münasibətilə “Bəsirət” qəzetəsinin bay-ram nömrəsi çıxacaqdır.

Tətil

Dün Fəhlə Konfransının qəraradına görə bir çox müəssisələrin əmələ və xid-mətçiləri tətil etmişlərdi. Bizim mətbə-əimizlə bərabər, Birinci Hökumət Mətbə-əsi, Nəzarətlər və bəzi sair müəssisələr tətil etmədilər.

Axtarış

Təhərri [axtarış] polisəsi müdiri Bakı qubernatoruna məlum edir ki, martın 14-də gecə o, şəhərin Zavağzalı hissə-sində axtarış icra edib 11 nəfər adam tövqif etmişdir [tutmuşdur] ki, onların heç bir müəyyən sənədləri olmayıb, an-caq qarətgərlik və bədəfkarlığa [soyğun-çuluq və cinayətlə] məşğul imişlər.

Cərimələr

- Bakı qalabəyisinin [komendantının] binagüzarlığı [sərəncamı] ilə Urmiyə şə-həri əhli Avetis Babayeviç Piricanyans ica-zəsiz “Brauning” tapançası gəzdirməkdə müqəssir edilərək 1000 manat cəriməyə məhkum edilmişdir. Cəriməni verə bil-mədiyi halda bir ay müddətinə həbs edi-ləcəkdir.

- Azərbaycan Cümhuriyyətinin Baş ərkani-hərb [qarəgah] idarəsi rotasının fərari əsgəri Əmir Həməzə Kərbəlayi Mə-həmməd oğlu İbrahim Gəncə şəhərinə göndərilən vaxta qədər Mərkəzi Həbs-xanaya göndərilir.

- Dağıstan mahalı Aşuqə kəndinin əh-li Əbdülqədir Baba oğlu icazəsiz tapança

gəzdirməkdə müqəssir edilərək 500 [ma-nat] cəriməyə məhkum edilmişdir. Cəri-məni verə bilmədiyi halda beş gün həbs ediləcəkdir.

- Mirqulam Mirəli oğlu və Ağabala Ağabala oğlu icazəsiz tapança gəzdirməkdə müqəssir hesab edilərək hər bi-risi 1000 manat cəriməyə məhkum edil-mişdir. Cəriməni verə bilmədikləri halda bir ay həbs ediləcəkdir.

- İbrahim Molla Mahmud oğlu icazə-siz tapança gəzdirməkdə müqəssir he-sab edilərək 50[0] manat cərimə edil-mişdir. Cəriməni verə bilməməyi halda 15 gün müddətinə həbs ediləcəkdir.

Məbusları tövqif etmək

Təhərri polisəsi müdiri Bakı quberna-toruna məlum edir ki, neçə gün bundan əqdəm [qabaq] qaçmış məbuslardan dörd nəfəri İlyas Ələkbər oğlu, Məhəm-məd Hüseyn oğlu, Süleyman Nəsrulla oğlu və Əlibala Səməd oğlu tövqif edil-mişlərdir [tutulmuşlar].

ERMƏNİSTANDA

Ermənilər Sülh Konfransında

Ermənistan Hökumətinin Sülh Konf-ransında olan heyəti sədri Aqaronyan Parisdən böylə bir teleqraf göndərmiş-dir:

“Fevralın 26-da mən və Poqos Nubar paşa Sülh Konfransına öz tələbatımızı təqdim etdik. Konfransdan hələ cavab almamışıq.”

Amerikanın müavinəti

Müharibədən mütəzərrir olanlara [zə-

rər çəkənlərə] müavinət [köməklik] edən Amerika komissiyası bugünlərdə Ameri-kadan İstanbula varid olacaqdır [gələcək-dir]. Bu komissiya beş nəfərdən ibarətdir. Bunlardan biri doktor Bojine dağılmış vi-layətlərə, digəri isə Balkana azim ola-caqdır [gedəcəkdir].

İANƏ

Əbdülhüseyn bəy Hacıyev cənabla-rından artist Mirzə Muxtar Məhəmmə-dov nəfinə [xeyrinə] olaraq idarəmizə 50 manat ianə vüsul olmuşdur [çatmışdır].

ELANLAR

Doktor Musa bəy Rəfiyev

Daxili əmrəyə [xəstəliklərə] düşər olan naxoşları qəbul etməyə başlamışdır. Səhər saat 9-11-ə kimi. Axşam saat 5-7-yə kimi. Ünvan: Armiyanski, nömrə 15. Telefon 16-80.
b-37

Petroqraddan gəlmiş **doktor İshaq Aveti-soviç Atayans** (professor Mixaylovun müa-vini) mamalıq, qadın və urologiya naxoşlu-ğuna mübtəla olanları qəbul etməyə baş-la-mışdır. (Bövl [idrar] yolu azarını, köhnə və tə-zə süzənəyə müalicə edir.) Bövl yolunu elek-trik aləti ilə müayinə edir. Hər gün saat 3-dən 6-ya kimi. Çaharşənbə günləri fəqirləri pul-suz qəbul edir.

Ünvan: Kolyubakinski küçədə Parapetin küncündə ev nömrə 26.

5708 2-41

Diş həkimi

İ. S. Tarşteynbaum

Qəbul edir saat 9-2, saat 4-7.

Dişlərə müalicə edir, ağrısız çıxarır, sadə və qızıl süni dişlər qayırır.

Sisyanovski küçədə 41 nömrəli evdə (Çadrovı küçənin küncündə, Quba meydanı yanında). Telefon nömrə 22-07.

2669 22-07

Diş həkimi

S. M. Hamburq

Nikolayevski küçədə nömrə 29, Parlaman qarşısında. Telefon 5-96. Dişlərə və ağıza müalicə edir. Kauçuk və qızıl üzərində süni dişlər qayırır. Dişləri və tükələri ağrısız çıxarır. Qızıl iş işləyir.

Qəbul edir səhər saat 9-dan 2-yə kimi; axşam saat 4-dən 7-yə kimi.

Arvad həkimi

Y. A. Qirişqori

Knyaz Kropotkin adına olan sabiq Xarkov uşaq xəstəxanasının müdirinin müavini daxiliyyə və uşaq xəstəliklərini qəbul edir hər gün səhər saat 11-dən 1-ədək, axşam saat 4-dən 7-yədək. Cümə günləri fəqirləri pulsuz qəbul edir. Ünvan: Spasski küçə nömrə 33, Kamenisti küçənin küncündə.

5701 12-4

Arvad diş həkimi

M. S. İdaşkina

Naxoşları qəbul edir səhər saat 9-dan axşam saat 6-ya kimi. Ünvan: Nikolayevski küçədə 25 nömrəli evdə. Telefon 32-41.

2629

Azərbaycan

müftüsü və şeyxülislam

Bayram görüşünü Bakı Cəmiyyəti-Xeyriyyəsinin rautunda [təntənəli ziyafətində] 22 mart[da] qəbul edəcəkdir.

T-72

Elan

Salyan Ünas [Qızlar] Məktəbi-ibtidaisi üçün 2 türk müəlliməsi lazımdır. Xahiş edən xanımlar Maarif Nəzarətinə müraciət etməlidirlər.

T-65

Hökumət Teatrosunda

Axşam tamaşası

Düşənbə [bazar ertəsi] günü mart ayının 24-də

Qızıl və gümüş sənətkarlarının “Qənaət” müstəhlilik cəmiyyəti

tərəfindən həman cəmiyyətin Maarif şöbəsinin nəfinə [xeyrinə] olaraq mövqeyi-tamaşaya qoyulacaqdır

“Arşın mal alan”

2-ci pərdəsi

Əsər: Üzeyir bəy Hacıbəyov

Həmin pərdədə iştirak edirlər:

Sultan bəyin rolunu məşhur komik

Mirzəağa Əliyev və Əsgərin rolunu Sarabski ifa edəcəkdir.

Dirijor: Müslüm bəy Maqomayev.

Rus dilində operetta

“Geyşə”

3 pərdədə

İştirak edənlər: Qukasov, Starostina, Berezin, Yelenin, Ard və qeyriləri.

Axırıncı pərdədə maraqlı divertisment və rəqslər (balet).

Tamaşa başlanacaqdır

axşam saat 8-in yarısında.

Biletləri indidən cəmiyyətin kooperativ dükanlarından almaq mümkündür.

P. Amiraqo

Müvəkkil: Həmid İbrahimov

5759

Bakı

Cəmiyyəti-Xeyriyyəsinin İdarəsi

Novruz bayramı münasibəti ilə şənbə günü mart ayının 22-sində “Obşestvenno sob-

QEYD VƏ ŞƏRHLƏR

Cəmiyyəti-Xeyriyyəyə dair

səh. 327. “Və təəvənu əlal-birri vət-təqva və la təəvənu əlal-ismi vəl-udvani vət-təkulləhə innallahə şədidül-ikab.”: “Quran”ın Maidə surəsinin 2-ci ayəsindən bir parça. Mənası: “Yaxşılıq etməkdə və pis əməllərdən çəkinməkdə əlbir olun, günah iş görməkdə və düşmənçilik etməkdə bir-birinə kömək göstərməyin. Allahdan qorxun. Həqiqətən, Allahın əzabı şiddətlidir!”

“To kəz mehnəte digəran biğəmi / Nəşayəd ke namət nəhənd adəmi”: “Sən ki başqalarının əziyyətidən qəm çəkmirsən / Yaraşmaz ki adını adəm qoysunlar” (farsca; beyt Sədinindir).

“Lotfə Həq ba to modaraha konəd / Çonke əz həd boqzəri rosva konəd”: Tanrının lütfü sənə çarələr edər / Ancaq həddini aşsan, rüsvay edər.” (farsca; beyt Hafizindir).

“Qətre qətre cəm gərdəd bədəz an dərya şəvəd.”: “Damcı-damcı yığılar, sonra dəniz olar.” (farsca)

“Morade ma nəsihət bud qoftim / Həvalət ba Xoda kərdim və rəftim”: “Muradımız nəsihət idi dedik / Tanrıya ismarlayıb getdik” (farsca)

Azərbaycan Məclisi-Məbusanında

səh. 330. “Biri əməli, yəni pratik cəhəti...”: qəzetdə “əməli” yerinə “elmi” getmişdir.

Azərbaycan haqqında

tarixi, ədəbi və siyasi məlumat

səh. 334. “...bir mətləbdən digər bir mətləbə fəvri keçildiyi kimi...”: qəzetdə “fəvri” yerinə “quru” getmişdir.

səh. 335. “Tomris xatun (Tomirida) fars atəşpərəst padşahı Keyxosrov ilə Muğan çölündə müharibə edib qalib oldu və başını kəsdirib qanla dolu bir təşt içinə salıb”: E. ə. 530-cu ildə Massaget hökmdarı Tomris

tərəfindən məğlub edilən və başı kəsilən Əhəmənilər İmperiyasının hökmdarı II Kir olmuşdur.

səh. 336. “Əbülfərəc”: XIII əsr arami kilsə xadimi və tarixçisi Əbülfərəc bin Harun nəzərdə tutulur.

səh. 337. “Böyük Konstantin”: Roma imperatoru I Konstantin nəzərdə tutulur.

“Yelena”: Roma imperatriçası Flaviya Yuliya Helena nəzərdə tutulur.

“Abdulla xan”: Abdulla xan Ustacılı nəzərdə tutulur.

“İngiltərəli Cenkinsonla”: qəzetdə “Cenkinson” yerinə “Cekson” getmişdir.

Teleqraf xəbərləri

səh. 338. “Tan”: 1861-1942-ci illərdə Parisdə fransız dilində nəşr edilən gündəlik qəzet “Le Temps” [Le Temps] nəzərdə tutulur.

Nəzarətlərdə

səh. 338. “Baş Fabriçni müfəttiş”: Baş Fabrik müfəttişi; sənaye müəssisələrində əmək şəraitinə nəzarət edən dövlət qurumu Fabrik Müfəttişliyinin baş müfəttişi.

səh. 339. “...fəhlələrlə fəna müamilədə bulunmaqla...”: qəzetdə “müamilədə” yerinə “mübadilədə” getmişdir.

Bakı xəbərləri

səh. 340. “Brauning”: odlu silah ixtiraçı-konstruktoru Con Brauning tərəfindən ixtira edilmiş tapança.

Çərşənbə, 26 mart 1919-cu il, nömrə 143

AZƏRBAYCAN

Gündəlik siyasi, ictimai, ədəbi, iqtisadi türk qəzetəsidir

İkinci sənəyi-dəvamiyyəsi. Çarşənbə, 23 cəmədiyəxir sənə 1337. 26 mart sənə 1919.

Türk və islamlığa müfid məqalələrə səhifələrimiz açıqdır. Dərc olunmayan övraq iadə edilməz. Dərc edilən məqalatın mükafatını idarə təyin edir. Məhəlli-idarə: Bakı, Vorontsovski və Qubernski küçələrin küncündə 4 nömrəli evdə “Azərbaycan” idarəsi. Telefon nömrə 39-60. Tək nüsxəsi 80 qəpik.

Abunə şəraiti: Bakı üçün 1 aylığı 18 rublə, 2 aylığı 32 rublə, 3 aylığı 45 rublə. Qeyri şəhərlər üçün 1 aylığı 20 rublə, 2 aylığı 35 rublə, 3 aylığı 50 rublədir. Elan fiatı: sətri 3 rublə. Kərratla gedən elanlar üçün güzəşt edilir.

İNNA LİLLAHİ

VƏ İNNA İLEYHİ RACİUN

Hüseynbala, Kazım, Sadıq və Haşım Hüseynovlar **Hacı Əliməhəmməd Hüseynovun** vəfat etdiyini kamali-hüzn və təhəssürlə [böyük bir matəm və kədərlə] öz qövm-əqrəbə və dost-aşnalarına xəbər verirlər.

Mərhumun cənəzəsi bu gün mart ayının 26-sında səhər saat 9 tamamda özünün Verxni-Təzəpirski küçədə 72 nömrəli evindən Təzəpir məscidinə aparılacaqdır.

5763

QİSMİ-RƏSMİ

[RƏSMİ HİSSƏ]

Posta və Teleqraf nazirinin bütün Azərbaycan Cümhuriyyətindəki posta və teleqrafxanalarına təmimnaməsi [göstərişi]

Bu mart ayının 19-uncu günündən etibarən Cümhuriyyətin bütün posta və teleqrafxanalarında türkcə olaraq daxili teleqrafların qəbulu müqərrər edilir [qərarlaşdırılır].

Posta və Teleqraf naziri: “imza”

Dəftərxana baş müdiri: “imza”

5-ci şöbə müdiri: “imza”

Əslinə mütabiqdir [uyğundur]:

Birinci şöbə kargüzarı: Rəsul Rəhimli

Daxiliyyə nazirinin əmri

Bakı, Gəncə və Zaqatala qubernatorlarına:

Daxiliyyə Nəzarətində[n] alınan məlumata görə, hökumət idarələri heyətləri, ələlxusus qəzalardakı hökumət idarələri, ələlümum [ümumiyyətlə] kəndi öhdələrinə düşən vəzifələri layiqincə ifa edəmməyirlər. Bu isə şimdi keçirməkdə olduğumuz ağır zamanlarda son dərəcə lazım və vacibdir.

Həmin idarələr və onların məmurları təcili olaraq öylə bir vaxtda təşkil edilmişlərdir ki, onların sifət və iqtidarları [səlahiyyətləri] müəyyən edilməmişdir. Bəzi yerlərdə məmurların təyini və ya intixabı [seçimi] sahibi-nüfuz şəxslərin hərəkətləri ilə olmuşdur. Böylə ki, həmin şəxslər kəndi xeyir və mənfəətini gözləyərək hökumət idarələrinə insafli məmurların təyin edilməsinə imkan verməmişlərdir. Kəndlərdə dəxi böylə halət davam etmiş və hal-hazırda etməkdədir. Bundan naşi [buna görə], məzkur mə-